

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

30 päivänä marraskuuta 2021 *

Ennakkoratkaisupyyntö – Pöytäkirja (N:o 7) Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista – Euroopan keskuspankin elimen jäsen – Jäsenvaltion kansallisen keskuspankin pääjohtaja – Rikosasioita koskeva lainkäyttöllinen koskemattomuus – Syytteeseenpano, joka liittyy jäsenvaltiossa hoidetun tehtävän yhteydessä harjoitettuun toimintaan

Asiassa C-3/20,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Rīgas rajona tiesa (Riian alioikeus, Latvia) on esittänyt 20.12.2019 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 7.1.2020, saadakseen ennakkoratkaisun rikosasiassa, jossa vastaajina ovat

AB,

CE ja

”MM investīcijas” SIA,

LR Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta Sevišķi svarīgu lietu izmeklēšanas nodaļān

osallistuessa asian käsittelyyn,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti K. Lenaerts, varapresidentti L. Bay Larsen, jaostojen puheenjohtajat K. Jürimäe, C. Lycourgos, E. Regan, N. Jääskinen ja I. Ziemele sekä tuomarit M. Ilešič, J.-C. Bonichot (esittelevä tuomari), P. G. Xuereb ja N. Wahl,

julkisasiamies: J. Kokott,

kirjaaja: hallintovirkamies M. Longar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 26.1.2021 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– AB, edustajinaan M. Kvēps ja A. Repšs, advokāti,

* Oikeudenkäyntikieli: latvia.

- CE, edustajanaan D. Vilemsons, advokāts,
- LR Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta Sevišķi svarīgu lietu izmeklēšanas nodaļa, edustajanaan V. Jirgena,
- Latvian hallitus, asiamiehenään K. Pommere,
- Italian hallitus, asiamiehenään G. Palmieri, avustajanaan P. Gentili, avvocato dello Stato,
- Euroopan komissio, asiamiehinään aluksi L. Flynn, I. Naglis ja S. Delaude, sittemmin L. Flynn ja S. Delaude,
- Euroopan keskuspankki, asiamiehinään C. Zilioli, K. Kaiser ja F. Malfrère, avustajanaan V. Čukste-Jurjeva, advokāte,

kuultuaan julkisasiamiehen 29.4.2021 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan (N:o 7) (EUVL 2016, C 202, s. 266; jäljempänä erioikeuksista ja vapauksista tehty pöytäkirja) 11 artiklan a alakohdan, 17 artiklan ja 22 artiklan ensimmäisen kohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty korruptiota ja rahanpesua koskevien AB:hen, joka on Latvian keskuspankin entinen pääjohtaja, CE:hen ja ”MM investīcijas” SIA:han kohdistettujen syytetoimien yhteydessä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Pöytäkirja (N:o 4) EKPJ:n ja EKP:n perussäännöstä

- 3 Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan (N:o 4) (EUVL 2016, C 202, s. 230; jäljempänä EKPJ:n ja EKP:n perussäännöstä tehty pöytäkirja) 2 artiklassa, jonka otsikko on ”Tavoitteet”, määrätään seuraavaa:

”Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 127 artiklan 1 kohdan ja 282 artiklan 2 kohdan mukaisesti [Euroopan keskuspankkijärjestelmän (EKPJ)] ensisijaisena tavoitteena on pitää yllä hintatason vakautta. EKPJ tukee yleistä talouspolitiikkaa unionissa myötävaikuttaakseen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 artiklassa määriteltyjen unionin tavoitteiden saavuttamiseen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta hintatason vakauden tavoitteen toteuttamista. EKPJ toimii vapaaseen kilpailuun perustuvan avoimen markkinatalouden periaatteen mukaisesti, edistämällä voimavarojen tehokasta kohdentamista ja noudattaen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 119 artiklassa määrättyjä periaatteita.”

4 Pöytäkirjan 3 artiklassa, jonka otsikkona on ”Tehtävät”, määrätään seuraavaa:

”3.1 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 127 artiklan 2 kohdan mukaisesti EKPJ:n perustehtäviä ovat:

- unionin rahapolitiikan määrittäminen ja toteuttaminen;
- valuuttamarkkinatoimien suorittaminen mainitun sopimuksen 219 artiklan mukaisesti;
- jäsenvaltioiden virallisten valuuttavarantojen hallussapito ja hoito;
- maksujärjestelmien moitteettoman toiminnan edistäminen.

3.2 Mainitun sopimuksen 127 artiklan 3 kohdan mukaisesti 3.1 artiklan kolmas luetelmakohta ei rajoita jäsenvaltioiden hallitusten mahdollisuutta pitää hallussaan ja hoitaa valuuttamääräisiä käyttövaroja.

3.3 Mainitun sopimuksen 127 artiklan 5 kohdan mukaisesti EKPJ myötävaikuttaa luottolaitosten toiminnan vakauden valvontaan ja rahoitusjärjestelmän vakauteen liittyvän toimivaltaisten viranomaisten politiikan moitteettomaan harjoittamiseen.”

5 Kyseisen pöytäkirjan 7 artiklassa, jonka otsikko on ”Riippumattomuus”, määrätään seuraavaa:

”Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 130 artiklan mukaisesti [Euroopan keskuspankki (EKP)] tai kansallinen keskuspankki taikka EKP:n tai kansallisen keskuspankin päätöksentekuelimen jäsen ei käyttäessään perussopimuksilla ja tällä perussäännöllä annettuja valtuuksiaan ja suorittaessaan niillä annettuja tehtäviään ja velvollisuuksiaan pyydä eikä ota ohjeita unionin toimielimiltä, elimiltä tai laitoksilta, jäsenvaltioiden hallituksilta eikä miltään muultakaan taholta. Unionin toimielimet, elimet ja laitokset sekä jäsenvaltioiden hallitukset sitoutuvat kunnioittamaan tätä periaatetta ja pidättymään yrityksistä vaikuttaa EKP:n tai kansallisten keskuspankkien päätöksentekuelinten jäseniin heidän suorittaessaan tehtäviään.”

6 EKPJ:n ja EKP:n perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 9 artiklan 9.3 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Mainitun sopimuksen 129 artiklan 1 kohdan mukaisesti EKP:n päätöksentekuelimet ovat EKP:n neuvosto ja johtokunta.”

7 Pöytäkirjan 10 artiklan, jonka otsikko on ”EKP:n neuvosto”, 10.1 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 283 artiklan 1 kohdan mukaisesti EKP:n neuvoston muodostavat EKP:n johtokunnan jäsenet sekä niiden jäsenvaltioiden kansallisten keskuspankkien pääjohtajat, joiden rahayksikkö on euro.”

8 Pöytäkirjan 39 artiklassa, jonka otsikko on ”Erioikeudet ja vapaudet”, määrätään seuraavaa:

”EKP:lla on jäsenvaltioiden alueella tehtäviensä suorittamisen edellyttämät erioikeudet ja vapaudet Euroopan yhteisöjen yhteisen neuvoston ja yhteisen komission perustamisesta tehtyyn sopimukseen liitettyssä Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdystä pöytäkirjassa määritellyin edellytyksin.”

- 9 EKP:n ja EKP:n perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 44 artiklassa, jonka otsikko on ”EKP:n yleisneuvosto”, määrätään seuraavaa:

”44.1 EKP:n kolmanneksi päätöksentekuelimeksi muodostetaan yleisneuvosto, sanotun kuitenkin rajoittamatta Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 129 artiklan 1 kohdan soveltamista.

44.2 Yleisneuvoston muodostavat EKP:n puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä kansallisten keskuspankkien pääjohtajat. Muut johtokunnan jäsenet voivat osallistua yleisneuvoston kokouksiin ilman äänioikeutta.

– –”

Erioikeuksista ja vapauksista tehty pöytäkirja

- 10 Erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 8 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Euroopan parlamentin jäseniä ei voida alistaa tutkittavaksi, pidättää tai haastaa oikeuteen heidän tehtäviään hoitaessaan ilmaisemiensa mielipiteiden tai äänestystensä perusteella.”

- 11 Saman pöytäkirjan 9 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Euroopan parlamentin istuntojen ajan sen jäsenillä on

- a) oman valtionsa alueella kansanedustajille myönnetty koskemattomuus;
- b) toisen jäsenvaltion alueella vapaudenriistoa koskeva koskemattomuus sekä lainkäyttölinen koskemattomuus.

Koskemattomuus koskee jäseniä myös silloin kun he matkustavat Euroopan parlamentin istuntoihin tai palaavat niistä.

Koskemattomuuteen ei voida vedota silloin, kun jäsen tavataan itse teosta, eikä se estä Euroopan parlamenttia käyttämästä oikeuttaan pidättää koskemattomuuden yhden jäsenen osalta.”

- 12 Erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 10 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden edustajilla, jotka osallistuvat unionin toimielinten työhön, sekä näiden neuvonantajilla sekä teknisillä asiantuntijoilla on tavanomaiset erioikeudet, vapaudet ja helpotukset heidän hoitaessaan tehtäviään sekä matkustaessaan kokouspaikalle ja palatessaan sieltä.

Tätä artiklaa sovelletaan myös unionin neuvoa-antavien toimielinten jäseniin.”

13 Pöytäkirjan 11 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Unionin virkamiehillä ja muulla henkilöstöllä on heidän kansallisuudestaan riippumatta jokaisen jäsenvaltion alueella seuraavat erioikeudet ja vapaudet:

a) lainkäyttölinen koskemattomuus heidän virallisessa ominaisuudessaan suorittamiensa toimien osalta, mukaan lukien heidän suulliset lausumansa sekä kirjalliset esityksensä, jollei sellaisissa perussopimusten määräyksissä, jotka toisaalta koskevat virkamiesten ja muun henkilöstön vastuuta unionia kohtaan ja toisaalta Euroopan unionin tuomioistuimen toimivaltaa unionin ja sen virkamiesten ja muun henkilöstön välisissä riidoissa, toisin määrätä. Tämä koskemattomuus jatkuu heidän tehtäviensä päättymisen jälkeenkin;

– –”

14 Kyseisen pöytäkirjan 17 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Unionin virkamiehille ja muulle henkilöstölle myönnetään erioikeudet, vapaudet ja helpotukset yksinomaan unionin etuun liittyen.

Kunkin unionin toimielimen on kumottava virkamiehelle tai muulle henkilöstölle myönnetty vapaus silloin kun toimielin katsoo, että tämä kumoaminen ei ole ristiriidassa unionin edun kanssa.”

15 Erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 18 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Tämän pöytäkirjan soveltamiseksi unionin toimielimet toimivat yhteistyössä kyseisten jäsenvaltioiden vastuussa olevien viranomaisten kanssa.”

16 Pöytäkirjan 22 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Tätä pöytäkirjaa sovelletaan myös Euroopan keskuspankkiin, sen toimielinten jäseniin ja sen henkilöstöön, tämän kuitenkin rajoittamatta Euroopan keskuspankkijärjestelmästä ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan määräysten soveltamista.

– –”

Latvian oikeus

Laki Latvian keskuspankista

17 Latvian keskuspankista annetun lain (likums ”Par Latvijas Banku”) 2 §:ssä säädetään, että Latvian keskuspankki on EKPJ:n jäsen.

18 Lain 7 §:n mukaan Latvian keskuspankki toimii yhteistoiminnassa EKP:n, unionin jäsenvaltioiden keskuspankkien ja kolmansien maiden keskuspankkien sekä muiden finanssilaitosten kanssa. Latvian keskuspankki voi EKP:n suostumuksella osallistua kansainvälisten rahalaitosten toimintaan EKPJ:n ja EKP:n perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 6.2 artiklassa tarkoitetulla tavalla. Latvian keskuspankki voi osallistua päämääriään ja tehtäviään vastaavien kansainvälisten rahalaitosten toimintaan perussopimuksen ja mainitun pöytäkirjan määräyksiä noudattaen.

- 19 Kyseisen lain 13 §:stä ilmenee, että Latvian keskuspankin pääjohtaja, varapääjohtaja ja neuvoston jäsenet eivät saa pyytää tai ottaa ohjeita Latvian tasavallan hallitukselta ja unionin muiden jäsenvaltioiden hallituksilta, unionin toimielimiltä ja muilta kansallisilta, ulkomaisilta tai kansainvälisiltä toimielimiltä ja niiden elimiltä. Mainitussa pykälässä säädetään myös SEUT 130 artiklan mukaisesti, että nämä hallitukset, toimielimet ja niiden elimet eivät saa antaa ohjeita Latvian keskuspankin pääjohtajalle, varapääjohtajalle ja neuvoston jäsenille tai pyrkiä muutoin vaikuttamaan heidän tehtäviensä hoitoon. Latvian keskuspankki on päätöksenteossaan ja päätöstensä täytäntöönpanossa täysin riippumaton.

Rikosprosessilaki

- 20 Rikosprosessilain (Kriminālprocesa likums) 10 §:ssä säädetään, että rikosoikeudellista menettelyä koskeva koskemattomuus vapauttaa henkilön kokonaan tai osittain osallistumasta rikosoikeudelliseen menettelyyn sekä todistamasta ja esittämästä asiakirjoja ja todisteita ja on esteenä tai rajoituksena oikeudelle nostaa syyte ja soveltaa pakkokeinoja häntä vastaan sekä esteenä tai rajoituksena oikeudelle tunkeutua tämän henkilön omistamiin tiloihin ja suorittaa siellä tutkintatoimia.

- 21 Lain 116 §:n 1–3 momentissa säädetään seuraavaa:

”1. Rikosoikeudellista menettelyä koskevan koskemattomuuden perusteena on perustuslaissa, tässä laissa tai muissa laeissa tai kansainvälisissä sopimuksissa täsmennetty henkilöä, tietoa tai paikkaa koskeva erityinen oikeudellinen asema, joka takaa henkilölle oikeuden olla kokonaan tai osittain noudattamatta rikosoikeudelliseen menettelyyn liittyvää velvollisuutta tai rajoittaa oikeutta suorittaa erityisiä tutkintatoimia.

2. Henkilön rikosoikeudellista menettelyä koskeva koskemattomuus perustuu

1) hänen rikosoikeudelliseen koskemattomuuteensa, sellaisena kuin se on täsmennetty perustuslaissa tai kansainvälisissä sopimuksissa

2) hänen tehtävänsä tai ammattiinsa

3) hänen asemaansa kyseessä olevassa rikosoikeudellisessa menettelyssä

4) hänen sukulaisuussuhteisiinsa.

3. Henkilöllä on oikeus rikosoikeudellista menettelyä koskevaan koskemattomuuteen, kun häneltä vaadittu tieto koskee

1) lailla suojattuja valtiosalaisuuksia

2) lailla suojattua ammattisalaisuutta

3) lailla suojattua liikesalaisuutta

4) lailla suojattua yksityisyyttä.”

22 Rikosprosessilain 404 §:ssä säädetään, että jollei tässä laissa toisin säädetä, katsoessaan, että henkilön, jolla on lain nojalla rikosoikeudellista menettelyä koskeva koskemattomuus, rikosoikeudellisen vastuun vahvistamiselle on perusteita, syyttäjänvirasto toimittaa toimivaltaiselle viranomaiselle ehdotuksen luvasta nostaa syyte tätä henkilöä vastaan. Ehdotukseen on liitettävä tiedot todisteista, jotka osoittavat sen henkilön syyllisyyden, jonka koskemattomuuden pidättämistä pyydetään.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 23 AB toimi Latvian keskuspankin pääjohtajan virassa 21.12.2001–21.12.2019.
- 24 Hänestä tuli EKP:n yleisneuvoston jäsen Latvian tasavallan liittyttyä unioniin 1.5.2004 ja sitten EKP:n neuvoston jäsen kyseisen jäsenvaltion liittyttyä euroalueeseen 1.1.2014.
- 25 AB otettiin 17.2.2018 kiinni Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojsin (korruption ehkäisemisestä ja torjumisesta vastaava virasto, Latvia) (jäljempänä KNAB) aloitettua alustavan rikosoikeudellisen tutkinnan ja hänet vapautettiin 19.2.2018. Samana päivänä tekemällään päätöksellä KNAB kohdisti häneen tiettyjä turvaamistoimenpiteitä, kuten kiellon hoitaa tehtäväänsä Latvian keskuspankin pääjohtajana. Asiasta vastannut syyttäjä asetti hänet 28.6.2018 syytteeseen korruptionrikoksista.
- 26 Unionin tuomioistuin kumosi 26.2.2019 antamallaan tuomiolla Rimšēvičs ja EKP v. Latvia (C-202/18 ja C-238/18, EU:C:2019:139), jolla se ratkaisi AB:n ja EKP:n nostamat kanteet, KNAB:n 19.2.2018 tekemän päätöksen siltä osin kuin sillä kiellettiin AB:tä hoitamasta tehtäväänsä Latvian keskuspankin pääjohtajana. Unionin tuomioistuin katsoi, ettei Latvian tasavalta ollut osoittanut, että AB:n erottaminen tehtävästään perustui riittäviin viitteisiin siitä, että hän oli syyllistynyt EKP:n ja EKP:n perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 14.2 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettuun vakavaan rikkomukseen.
- 27 AB:n syytteeseenpanosta laadittua syytekirjelmää täydennettiin 24.5.2019, ja se sisältää kolme syytekohtaa.
- 28 AB:hen kohdistetun ensimmäisen syytekohtan mukaan hän otti ennen 30.6.2010 KM:ltä, joka oli latvialaisen pankin valvontaelimen puheenjohtaja, vastaan lahjustarjouksen ja sitten itse lahjuksen, joka koostui 7 490 euron arvoisesta 20.–30.8.2010 tehdystä vapaa-ajan ryhmämatkasta Kamtšatkaan (Venäjä). AB:n väitettiin vastineeksi neuvoneen KM:ää, jotta kyseinen pankki voisi välttyä Finanšu un kapitāla tirgus komisijas (rahoitus- ja pääomamarkkinoiden valvontaviranomainen, Latvia) (jäljempänä FKTK) suorittamalta valvonnalta, ja pidättyneen osallistumasta FKTK:n kokouksiin, joissa käsiteltiin kysymyksiä kyseisen pankin valvonnasta.
- 29 AB:hen kohdistetun toisen syytekohtan mukaan yhtäältä hän otti 23.8.2012 jälkeen vastaan lahjustarjouksen, jossa oli kyse siitä, että OP, joka oli saman latvialaisen pankin hallituksen varapuheenjohtaja, maksaisi 500 000 euroa AB:lle vastineeksi neuvoista, jotka tämä antaisi FKTK:n määräämien kyseisen pankin toimintaa koskeneiden rajoitusten poistamiseksi ja muiden rajoitusten estämiseksi, ja toisaalta AB otti vastaan puolet kyseisestä lahjuksesta eli 250 000 euroa. Lahjuksen loppuosan, joka oli määrä maksaa FKTK:n tehtyä kyseiselle pankille myönteisen päätöksen, väitetään jääneen maksamatta AB:lle.

- 30 AB:hen kohdistettu kolmas syytekohta koskee rahanpesua, jonka tarkoituksena oli häivyttää AB:lle maksettujen toisessa syytekohtassa tarkoitettua lahjusta vastanneiden varojen alkuperä, siirrot ja omistus. Kyseisestä lahjuksesta väitetään, että se sijoitettiin peiteyhtiön välityksellä kiinteistön hankintaan välittäjän toimittamilla varoilla.
- 31 Rikosoikeudellisen menettelyn kuluessa AB:n asianajajat pyysivät ennakkoratkaisua pyytäneitä tuomioistuinta esittämään unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyynnön erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan tulkinnasta. He vetoavat tämän pöytäkirjan 11 ja 22 artiklaan ja katsovat, että tässä pöytäkirjassa määrättyä lainkäyttöllistä koskemattomuutta voidaan soveltaa AB:hen niiden toimien osalta, jotka hän suoritti EKP:n neuvoston jäsenen ominaisuudessaan.
- 32 Syyttäjänvirasto ei kiistä sitä, että AB:llä voisi olla tällainen koskemattomuus hänen toimiessaan EKP:n neuvoston jäsenen ominaisuudessa, mutta katsoo, että pääasiassa kyseessä olevan rikosoikeudellisen menettelyn yhteydessä teot, joista häntä syytetään, eivät liity hänen tehtäviensä hoitoon kyseisen neuvoston jäsenenä, joten erioikeuksista ja vapauksista tehtyä pöytäkirjaa ei sovelleta AB:hen.
- 33 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että sen on ennen rikosoikeudenkäynnin suullisen vaiheen aloittamista lausuttava AB:n mahdollisen koskemattomuuden olemassaolosta ja laajuudesta. Se pohtii, antaako Latvian keskuspankin pääjohtajuus, josta seuraa myös EKP:n neuvoston jäsenyys, automaattisesti syytetoimia ja tuomioistuinmenettelyjä koskevan koskemattomuuden AB:lle. Jos tähän vastataan myöntävästi, sen mielestä on selvitettävä, onko tällaisen koskemattomuuden pidättämistä pyydettävä kaikissa tapauksissa vai onko menettelystä vastaavalla viranomaisella eli syyttäjänvirastolla oikeudenkäyntiä edeltävässä vaiheessa ja asiaa käsittelevällä tuomioistuimella tuomioistuinmenettelyssä toimivalta arvioida, onko kyseessä olevien syytetoimien erityisessä asiayhteydessä olemassa unionin etu siihen, että asianomaisella on kyseinen koskemattomuus, ja – mikäli tällainen etu on olemassa – tarvitseeko niiden käyttää toimivaltaansa pyytää tämän koskemattomuuden pidättämistä ainoastaan, kun toimet liittyvät tehtävän hoitoon unionin toimielimessä, tässä tapauksessa EKP:ssä. Jos EKP:n neuvoston jäsenellä on rikosoikeudellista menettelyä koskeva koskemattomuus, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii myös sitä, missä menettelyn vaiheessa tällaisen koskemattomuuden pidättämistä on pyydettävä. Lopuksi se toteaa, että siltä osin kuin henkilön käyttäytymistä ja tekoja arvioidaan kaikkien sen käytettävissä olevien tietojen mukaan, unionin edun vuoksi myönnettyä koskemattomuutta ja tämän koskemattomuuden soveltamisalan ulkopuolisia tekoja ei käytännössä aina ole helppo erottaa toisistaan.
- 34 Tässä tilanteessa Rīgas rajona tiesa (Riian alioikeus, Latvia) on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Sovelletaanko [erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan] 11 artiklan a alakohtaa ja 22 artiklan ensimmäistä kohtaa EKP:n neuvoston jäsenen tehtävään, jota hoitaa jäsenvaltion keskuspankin pääjohtaja eli Latvian keskuspankin pääjohtaja AB?
- 2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, taataanko näillä määräyksillä tälle henkilölle rikosoikeudellista menettelyä koskeva koskemattomuus vielä silloinkin, kun hän ei enää ole jäsenvaltion keskuspankin pääjohtajan virassa eikä siten enää hoida EKP:n neuvoston jäsenen tehtävää?

- 3) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, koskeeko tämä koskemattomuus yksinomaan [erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan] 11 artiklan a alakohdassa tarkoitettua lainkäyttöistä koskemattomuutta vai ulottuuko se myös syytetoimiin, mukaan lukien syytekirjelmän tiedoksianto ja todisteiden vastaanottaminen? Jos koskemattomuus ulottuu syytetoimiin, onko tällä seikalla vaikutusta mahdollisuuteen käyttää todisteita?
- 4) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, voiko [erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan] 11 artiklan a alakohdan, luettuna yhdessä kyseisen pöytäkirjan 17 artiklan kanssa, perusteella menettelystä vastaava tai vastaavassa menettelyn vaiheessa ratkaisukokoonpano arvioida unionin etua kyseisen menettelyn yhteydessä ja ainoastaan siinä tapauksessa, että tällainen etu todetaan – eli jos rikoksen tunnusmerkistön täyttävät AB:n teot liittyvät hänen tehtäviensä hoitoon unionin toimielimessä –, pyytää kyseistä toimielintä eli EKP:tä pidättämään tämän henkilön koskemattomuuden?
- 5) Onko [erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan] määräyksiä sovellettaessa unionin edun liittyttävä aina suoraan henkilön tekemiin päätöksiin tai suorittamiin toimiin tämän hoitaessa tehtäviään unionin toimielimessä? Voiko tällaiseen virkamieheen kohdistaa rikosoikeudellista menettelytoimea, jos hänen syytteesenpanonsa ei liity hänen tehtäviinsä unionin toimielimessä vaan hänen jäsenvaltiossa hoitamiensa tehtävien yhteydessä harjoittamaansa toimintaan?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

- 35 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään pääasiallisesti, onko erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 22 artiklaa tulkittava siten, että jäsenvaltion keskuspankin pääjohtajalla voi olla kyseisen pöytäkirjan 11 artiklan a alakohdassa määrätty lainkäyttöinen koskemattomuus.
- 36 Ensinnäkin on todettava, että jäsenvaltion keskuspankin pääjohtaja kuuluu erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 22 artiklassa tarkoitettuihin henkilöihin.
- 37 Eriosoikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 22 artiklan ensimmäisessä kohdassa nimittäin määrätään, että tätä pöytäkirjaa sovelletaan EKP:hen, sen toimielinten jäseniin ja sen henkilöstöön, tämän kuitenkin rajoittamatta EKP:n ja EKP:n perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan määräysten soveltamista.
- 38 Yhtäältä niiden jäsenvaltioiden, joiden rahayksikkö on euro, keskuspankkien pääjohtajat ovat SEUT 283 artiklan 1 kohdan sekä EKP:n ja EKP:n perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 10.1 artiklan nojalla EKP:n neuvoston, joka on SEUT 129 artiklan 1 kohdan sekä EKP:n ja EKP:n perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 9.3 artiklan nojalla EKP:n päätöksentekuelin, jäseniä suoraan lain nojalla. Toisaalta tämän pöytäkirjan 44.2 artiklassa määrätään, että jäsenvaltioiden kansallisten keskuspankkien pääjohtajat ovat jäseniä yleisneuvostossa, joka kyseisen pöytäkirjan 44.1 artiklan mukaan on EKP:n kolmas päätöksentekuelin.
- 39 Niinpä EKP:n ainakin yhden elimen jäsenenä jäsenvaltion keskuspankin pääjohtaja kuuluu erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 22 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitettuihin henkilöihin. Kyseinen pöytäkirja on siis sovellettavissa häneen.

- 40 Toiseksi nousee esiin kysymys siitä, voiko kansallisen keskuspankin pääjohtajalla olla erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 11 artiklan a alakohdassa määrätty lainkäyttölinen koskemattomuus.
- 41 Yhtäältä nimittäin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 22 artiklan ensimmäisessä kohdassa ei täsmennetä niitä tämän pöytäkirjan määräyksiä, joita voidaan soveltaa mainitussa kohdassa tarkoitettuihin henkilöihin. Toisaalta kyseisessä pöytäkirjassa myönnetään luonteeltaan ja laajuudeltaan vaihtelevaa immuniteettiä kolmelle henkilöryhmälle eikä ole ilmiselvää, että kansallisen keskuspankin pääjohtaja kuuluu näihin ryhmiin.
- 42 Ensinnäkin Euroopan parlamentin jäsenten immuniteetti, josta määrätään erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 8 ja 9 artiklassa, on määritelty sanamuodoin, jotka koskevat erityisesti parlamentin jäsenten tehtäviä, eikä niitä siis voida soveltaa kansallisen keskuspankin pääjohtajaan.
- 43 Toiseksi myöskään unionin toimielinten työhön osallistuvien jäsenvaltioiden edustajien immuniteettia, josta erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 10 artiklassa määrätään, ei voida soveltaa kansallisen keskuspankin pääjohtajaan. Yhtäältä viimeksi mainittua ei voida pitää jäsenvaltion edustajana silloin, kun hän hoitaa EKP:n neuvoston tai EKP:n yleisneuvoston jäsenen tehtäviään. SEUT 130 artiklassa sekä EKPJ:n ja EKP:n perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 7 artiklassa nimittäin määrätään, että suorittaessaan perussopimuksiin perustuvia tehtäviään kansallisten keskuspankkien pääjohtajat eivät saa pyytää eivätkä ottaa vastaan ohjeita muiden muassa kansallisilta viranomaisilta (ks. vastaavasti tuomio 26.2.2019, Rimšēvičs ja EKP v. Latvia, C-202/18 ja C-238/18, EU:C:2019:139, 72 kohta). Toisaalta ja joka tapauksessa unionin toimielinten työhön osallistuvien jäsenvaltioiden edustajien immuniteetissä ovat kyseessä ”tavanomaiset – – vapaudet”, mikä – kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 56 kohdassa – on ymmärrettävä viittaukseksi immuniteettiin, josta määrätään diplomaattisia suhteita koskevassa 18.4.1961 Wienissä tehdystä yleissopimuksessa. Tällainen immuniteetti, joka diplomaateille myönnetään diplomaatti- ja konsuliedustustojen tehtävien tehokkaan suorittamisen varmistamiseksi asuinvaltiossa, on jo luonteeltaan sellaista, etteivät henkilöt, joilla tällainen immuniteetti on, voi vedota siihen niitä valtioita vastaan, joiden edustajia he ovat. Niinpä jäsenvaltion keskuspankin pääjohtaja ei voi missään tapauksessa vedota kyseiseen immuniteettiin tämän jäsenvaltion viranomaisia vastaan.
- 44 Kolmanneksi on todettava, että vaikka unionin virkamiehillä ja muulla henkilöstöllä on erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 11 artiklan a alakohdan nojalla lainkäyttölinen koskemattomuus heidän virallisessa ominaisuudessaan suorittamiensa toimien osalta, mukaan lukien heidän suulliset lausumansa sekä kirjalliset esityksensä, on huomattava, että kansallisten keskuspankkien pääjohtajat ovat eri asemassa kuin ensin mainitut. Yhtäältä kansallisina viranomaisina he ovat jäsenvaltioiden nimittämiä, ja ne myös mahdollisesti erottavat heidät (tuomio 26.2.2019, Rimšēvičs ja EKP v. Latvia, C-202/18 ja C-238/18, EU:C:2019:139, 72 kohta). Toisaalta he eivät ole unionin toimielimen alaisia, koska SEUT 130 artiklan sekä EKPJ:n ja EKP:n perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 7 artiklan nojalla he eivät saa pyytää eivätkä ottaa ohjeita unionin toimielimiltä, elimiltä tai laitoksilta eivätkä myöskään jäsenvaltioilta tai miltään muultakaan taholta.
- 45 Kansallisen keskuspankin pääjohtajan, joka kyllä on kansallinen viranomainen mutta toimii EKPJ:n puitteissa ja – kun hän on sellaisen jäsenvaltion kansallisen keskuspankin pääjohtaja, jonka rahayksikkö on euro – on jäsenenä EKP:n ensisijaisessa päätöksentekokoelimestä, asemalle on kuitenkin ominaista tehtävien kaksitahoisuus, joka ilmenee hybridiasemana (tuomio

26.2.2019, Rimšēvičs ja EKP v. Latvia, C-202/18 ja C-238/18, EU:C:2019:139, 70 kohta). Niinpä kyseinen pääjohtaja toimii unionin toimielimen, tässä tapauksessa EKP:n, lukuun hoitaessaan tehtäviään EKP:n neuvoston jäsenenä. Sama pätee – kuten tämän tuomion 38 kohdasta ilmenee – sellaisen jäsenvaltion, jonka rahayksikkö ei ole euro, kansallisen keskuspankin pääjohtajaan tämän hoitaessa tehtäviään EKP:n yleisneuvoston jäsenenä.

- 46 Koskemattomuus, joka keskuspankin pääjohtajalla on hoitaessaan tehtäviään EKP:n neuvoston jäsenenä tai EKP:n yleisneuvoston jäsenenä, johtuu siis vaatimuksesta varmistaa se EKP:n immunitetti, joka on tarpeen EKP:n tehtävien suorittamiseksi, sellaisina kuin niistä määrätään EKP:n ja EKP:n perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 39 artiklassa. Niinpä keskuspankin pääjohtajalla on oltava näiden tehtävien hoidossa ne erioikeudet ja vapaudet, jotka ovat tarpeen EKP:n tehtävien suorittamiseksi.
- 47 Myös se, että kansallisten keskuspankkien pääjohtajille on myönnetty erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 11 artiklan a alakohdassa määrätty lainkäyttölinen koskemattomuus, jolla pyritään takaamaan henkilöiden, joilla tällainen koskemattomuus on, riippumattomuus kansallisista viranomaisista unionin edun vuoksi, on omiaan myötävaikuttamaan riippumattomuuteen, jota SEUT 130 artiklassa sekä EKP:n ja EKP:n perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 7 artiklassa edellytetään muiden muassa kyseisiltä pääjohtajilta heidän käyttäessään heille perussopimuksilla sekä EKP:n ja EKP:n perussäännöstä tehdyllä pöytäkirjalla annettuja valtuuksiaan ja heidän suorittaessaan niillä heille annettuja tehtäviään.
- 48 Tämän lisäksi on katsottava, että koska kansallisten keskuspankkien pääjohtajilla ei selvästikään voi olla kumpaakaan kahdesta muusta immunitetistä, joista erioikeuksista ja vapauksista tehdyssä pöytäkirjassa määrätään, se, että heiltä evättäisiin myös erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 11 artiklan a alakohdassa määrätty lainkäyttölinen koskemattomuus, johtaisi paradoksaalisesti kaiken immunitetin epäämiseen henkilöiltä, joille perussopimuksissa uskotaan vastuu unionin rahapolitiikan harjoittamisesta ja joiden välttymiseen kaikelta vaikuttamiselta tämän tehtävän hoitamisessa perussopimuksilla on nimenomaisesti pyritty.
- 49 Lopuksi erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 22 artiklan ensimmäistä kohtaa on tulkittava siten, että siinä myönnetään siinä nimenomaisesti mainitulle EKP:n henkilöstölle sama lainkäyttölinen koskemattomuus, joka on unionin muiden toimielinten henkilöstöllä. Perussopimuksista sekä EKP:n ja EKP:n perussäännöstä tehdystä pöytäkirjasta ei ilmene, että unionin lainsäätäjän tarkoituksena olisi ollut antaa EKP:n elinten jäsenille ja erityisesti EKP:n neuvoston eli EKP:n pääasiallisen päätöksentekuelimen jäsenille vähäisempää suojaa kuin koko EKP:n henkilöstölle.
- 50 Kaiken edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 22 artiklaa, luettuna SEUT 130 artiklan sekä EKP:n ja EKP:n perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 7 artiklan valossa, on tulkittava siten, että jäsenvaltion keskuspankin pääjohtajalla voi olla erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 11 artiklan a alakohdassa määrätty lainkäyttölinen koskemattomuus niiden toimien osalta, jotka hän on suorittanut EKP:n elimen jäsenen virallisessa ominaisuudessaan.

Toinen kysymys

- 51 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään pääasiallisesti, onko erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 11 artiklan a alakohtaa, luettuna yhdessä tämän pöytäkirjan 22 artiklan kanssa, tulkittava siten, että jäsenvaltion keskuspankin pääjohtajalla on kyseisen pöytäkirjan 11 artiklan a alakohdassa määrätty lainkäyttölinen koskemattomuus senkin jälkeen, kun hän on lakannut hoitamasta tehtäviään.
- 52 Mainitun määräyksen mukaan unionin virkamiesten ja muun henkilöstön lainkäyttölinen koskemattomuus jatkuu heidän tehtäviensä päättymisenkin jälkeen. Kuten tämän tuomion 50 kohdassa katsottiin, kansallisen keskuspankin pääjohtajalla on lainkäyttölinen koskemattomuus EKP:n elimen jäsenenä erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 22 artiklan nojalla. Niinpä se säilyy hänellä senkin jälkeen, kun hän on lakannut hoitamasta tällaisen elimen jäsenen tehtäviä.
- 53 Siksi kansallisen keskuspankin pääjohtajan tehtävien päätyminen, joka päättää EKPJ:n ja EKP:n perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 10.1 artiklan nojalla sen, että kyseinen pääjohtaja hoitaa suoraan lain nojalla EKP:n elimen jäsenen tehtäviä, ei poista pääjohtajalta erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 11 artiklan a alakohdassa määrättyä lainkäyttölistä koskemattomuutta.
- 54 Niinpä toiseen kysymykseen on vastattava, että erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 11 artiklan a alakohtaa, luettuna yhdessä tämän pöytäkirjan 22 artiklan kanssa, on tulkittava siten, että jäsenvaltion keskuspankin pääjohtajalla on kyseisen pöytäkirjan 11 artiklan a alakohdassa määrätty lainkäyttölinen koskemattomuus hänen virallisessa ominaisuudessaan suorittamiensa toimien osalta senkin jälkeen, kun hän on lakannut hoitamasta tehtäviään.

Neljäs kysymys

- 55 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee neljännellä kysymyksellään, joka on tutkittava ennen kolmatta kysymystä, pääasiallisesti, onko erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 11 artiklan a alakohtaa, luettuna yhdessä kyseisen pöytäkirjan 17 artiklan kanssa, tulkittava siten, että siinä sallitaan se, että rikosoikeudellisesta menettelystä vastaava kansallinen viranomainen eli – sen mukaan, mistä menettelyn vaiheesta on kyse – syytetoimista vastaava viranomainen tai toimivaltainen rikostuomioistuin toteaa itse, että lainkäyttölinen koskemattomuuden edellytykset täyttyvät, ennen kuin se pyytää asianomaiselta unionin toimielimeltä kyseisen koskemattomuuden pidättämistä.
- 56 Aluksi on korostettava, että erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 11 artiklan a alakohdassa määrätään, että unionin virkamiehillä ja muulla henkilöstöllä on lainkäyttölinen koskemattomuus vain ”virallisessa ominaisuudessaan” suorittamiensa toimien osalta eli unionille uskotun tehtävän yhteydessä (tuomio 11.7.1968, Sayag ja Leduc, 5/68, EU:C:1968:42, s. 585).
- 57 Tässä pöytäkirjassa unionille tunnustetut erioikeudet ja vapaudet ovat lisäksi luonteeltaan toiminnallisia siltä osin kuin niillä pyritään estämään, että unionin toimintaa ja riippumattomuutta haitattaisiin, mikä merkitsee erityisesti sitä, että unionin virkamiehille ja muulle henkilöstölle myönnetty erioikeudet, vapaudet ja helpotukset on myönnetty ainoastaan unionin edun vuoksi (määräys 13.7.1990, Zwartveld ym., C-2/88-IMM, EU:C:1990:315, 19 ja 20 kohta ja tuomio 18.6.2020, komissio v. RQ, C-831/18 P, EU:C:2020:481, 47 kohta).

- 58 Tämän toiminnallisuuden takaamiseksi kyseisen pöytäkirjan 17 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään, että unionin virkamiehille ja muulle henkilöstölle myönnetään koskemattomuus yksinomaan unionin edun vuoksi. Saman pöytäkirjan 17 artiklan toisessa kohdassa pannaan mainittu periaate täytäntöön määräyksellä, jonka mukaan kunkin unionin toimielimen on pidätettävä virkamiehelle tai muulle henkilöstölle myönnetty koskemattomuus silloin, kun toimielin katsoo, että tämä pidättäminen ei ole ristiriidassa unionin edun kanssa.
- 59 Edellä esitetystä seuraa, että on unionin asianomaisen toimielimen eikä rikosoikeudellisesta menettelystä vastaavan kansallisen viranomaisen tehtävänä arvioida, onko koskemattomuuden pidättäminen ristiriidassa unionin edun kanssa.
- 60 Erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 11 artiklan a alakohdassa tai 17 artiklassa ei sitä vastoin todeta, mikä viranomainen on toimivaltainen arvioimaan tämän tuomion 56 kohdassa mainittua lainkäytöllisen koskemattomuuden soveltamisedellytystä eli sitä, että teon, josta unionin virkamiestä tai toimihenkilöä syytetään, on oltava sellainen toimi, jonka viimeksi mainittu on suorittanut virallisessa ominaisuudessaan.
- 61 Niinpä se viranomainen, joka on toimivaltainen arvioimaan tämän edellytyksen täyttymistä, on määritettävä erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan mainittujen määräysten asiayhteyden ja tarkoituksen perusteella.
- 62 Ensinnäkin sillä unionin toimielimellä, jonka palvelukseen asianomainen virkamies tai toimihenkilö kuuluu, on parhaat edellytykset määrittää, missä ominaisuudessa tämä on toiminut. On jopa mahdollista, että sillä on hallussaan rikoksen toteamisen kannalta tarpeellisia asiakirjoja (määräys 13.7.1990, Zwartveld ym., C-2/88-IMM, EU:C:1990:315). Lisäksi toimivalta, joka erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 17 artiklan toisessa kohdassa nimenomaisesti annetaan asianomaiselle unionin toimielimelle varmistaa, ettei sille koskemattomuuden pidättämisestä osoitettu pyyntö ole ristiriidassa unionin edun kanssa, antaa sille samalla toimivallan varmistua siitä, että teko, josta virkamiestä tai toimihenkilöä syytetään, on suoritettu hänen virallisessa ominaisuudessaan unionin lukuun. On nimittäin niin, että jos virkamiehen tai toimihenkilön tekoja ei ole suoritettu hänen virallisessa ominaisuudessaan, näihin kohdistetut syytetoimet eivät sitä suuremmalla syyllä voi vahingoittaa unionin etua. Edellä esitetystä seuraa, että unionin toimielimellä, jonka palvelukseen asianomainen kuuluu, on toimivalta arvioida tämän tuomion 56 kohdassa mainittua edellytystä.
- 63 Toiseksi tällainen päätelmä ei kuitenkaan merkitse sitä, että asianomainen unionin toimielin olisi kaikissa olosuhteissa toimivaltainen arvioimaan, onko unionin virkamies tai toimihenkilö suorittanut teon, josta häntä syytetään, virallisessa ominaisuudessaan.
- 64 Kuten julkisasiamies on pääasiallisesti todennut ratkaisuehdotuksensa 93 kohdassa, jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset tai tuomioistuimet nimittäin käsittelevät käytännössä ensimmäisinä kysymystä siitä, onko syytetoimien kohdistamiselle unionin henkilöstön jäsenen olemassa estettä sen koskemattomuuden johdosta, johon viimeksi mainittu voi vedota, koska ainoastaan niillä on hallussaan tiedot, joiden perusteella voidaan selvittää, onko kyseinen teko piirteiltään sellainen toimi, jonka kyseinen henkilöstön jäsen on virallisessa ominaisuudessaan suorittanut unionin toimielimen, jonka palvelukseen hän kuuluu, lukuun.
- 65 Jos siis niillä ei olisi mitään toimivaltaa arvioida, onko teko suoritettu virallisessa ominaisuudessa, niiden olisi pyydettävä asianomaiselta unionin toimielimeltä koskemattomuuden pidättämistä kaikissa tapauksissa, joissa kyseinen teko olisi unionin virkamiehen tai toimihenkilön tekemä.

- 66 Tällaisella tulkinnalla kuitenkin jätettäisiin huomiotta tavoitteet, joihin perussopimusten laatijat ovat pyrkineet myöntäessään unionin virkamiehille ja muulle henkilöstölle lainkäytöllisen koskemattomuuden.
- 67 Yhtäältä nimittäin lainkäytöllinen koskemattomuus rajoittuu erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 11 artiklan a alakohdan nojalla toimiin, jotka unionin virkamiehet ja muu henkilöstö ovat suorittaneet virallisessa ominaisuudessaan, ja kattaa näin ollen vain vähäisen osuuden niistä rikosoikeudellisesti rangaistavista teoista, joihin kyseiset virkamiehet ja toimihenkilöt voivat syyllistyä. Oikeuskäytännöstä ilmenee tältä osin, että kyseinen käsite kattaa vain toimet, jotka luonteeltaan merkitsevät henkilön, joka koskemattomuuteen vetoaa, osallistumista sen toimielimen tehtävien hoitoon, jonka palvelukseen hän kuuluu (tuomio 11.7.1968, Sayag ja Leduc, 5/68, EU:C:1968:42, s. 585). Jo tämän määritelmänkin perusteella teot, joissa on kyse petoksesta tai – kuten pääasian yhteydessä – korruptiosta ja rahanpesusta, jäävät lähtökohtaisesti unionin virkamiehen tai muun henkilöstön tehtävien piirin ulkopuolelle samoin kuin EKP:n elimen jäsenenä olevan jäsenvaltion keskuspankin pääjohtajan tehtävien ulkopuolelle, eivätkä ne siis voi kuulua toimiin, jotka kyseiset henkilöt ovat suorittaneet virallisessa ominaisuudessaan.
- 68 Toisaalta erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 17 artiklan ensimmäisestä kohdasta ilmenee, että lainkäytöllisen koskemattomuuden yksinomaisena tarkoituksena on estämällä unionin toiminnan ja riippumattomuuden haittaaminen (määräys 13.7.1990, Zwartveld ym., C-2/88-IMM, EU:C:1990:315, 19 kohta) varmistaa unionin edun suojeleminen, eikä kyseinen koskemattomuus siis voi estää jäsenvaltioita käyttämästä toimivaltaansa rikosten torjunnassa silloin, kun unionin etu ei ole kyseessä.
- 69 Tämän toimivallan käyttäminen vaikeutuisi tai ainakin systemaattisesti viivästyisi, jos rikosoikeudellisesta menettelystä vastaava kansallinen viranomaisena olisi kaikissa tapauksissa velvollinen pyytämään asianomaiselta unionin toimielimeltä koskemattomuuden pidättämistä heti, kun johonkin kyseisen toimielimen virkamieheen tai toimihenkilöön on kohdistettu syytetoimia.
- 70 Niinpä kyseisen kansallisen viranomaisen on voitava todeta, että rikosta, johon unionin virkamies tai muu henkilöstö on syyllistynyt, ei selvästikään ole tehty tämän hoitaessa tehtäviään.
- 71 Se, että rikosoikeudellisesta menettelystä vastaava kansallinen viranomaisena ja asianomainen unionin toimielin jakavat keskenään toimivallan arvioida, onko unionin virkamies tai muu henkilöstö suorittanut tehtäviään hoitaessaan teon, joka voidaan luonnehtia rikosoikeudellisesti rangaistavaksi, on sitä paitsi sen tarkoituksen mukainen, jonka perussopimusten laatijat ovat ilmaisseet erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 18 artiklassa. Tässä artiklassa nimittäin määrätään, että mainitun pöytäkirjan soveltamiseksi unionin toimielinten on toimittava yhteistyössä kyseessä olevien jäsenvaltioiden vastuussa olevien viranomaisten kanssa.
- 72 Tältä osin oikeuskäytännössä on katsottu, että syytetoimien aktiivinen avustaminen toimittamalla kansalliselle tuomioistuimelle asiakirjoja ja sallimalla virkamiestensä tai toimihenkilöidensä esiintyä todistajina kansallisessa menettelyssä on unionin kunkin toimielimen velvollisuus, koska nämä toimielimet pysyvät kyseistä pöytäkirjaa sovellettaessa velvollisina noudattamaan niille kuuluvaa velvollisuutta vilpittömään yhteistyöhön kansallisten viranomaisten, muiden muassa tuomioistuinten, kanssa (ks. vastaavasti määräys 13.7.1990, Zwartveld ym., C-2/88-IMM, EU:C:1990:315, 21 ja 22 kohta).

- 73 Tätä yhteistyötä koskevista yksityiskohtaisista säännöistä on korostettava, että käytännössä kysymys siitä, onko kyseisen teon suorittanut unionin virkamies tai toimihenkilö virallisessa ominaisuudessaan, tulee ensin rikosoikeudellisesta menettelystä vastaavan kansallisen viranomaisen käsiteltäväksi ja että tämä kykenee arvioimaan tällaisen kriteerin täyttymistä vain summittaisesti. On siis niin, että kun viimeksi mainittu toteaa, että kyseessä oleva unionin virkamies tai toimihenkilö ei selvästikään ole suorittanut virallisessa ominaisuudessaan rikosoikeudellisen menettelyn kohteena olevaa tekoa, häneen kohdistettua menettelyä voidaan jatkaa, koska lainkäytöllistä koskemattomuutta ei sovelleta. Sitä vastoin silloin, kun kyseinen kansallinen viranomainen pohtii tätä seikkaa missä tahansa rikosoikeudellisen menettelyn vaiheessa, sen on SEU 4 artiklan 3 kohdassa määrätyn vilpittömän yhteistyön periaatteen nojalla ja erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 18 artiklan mukaisesti kuultava asianomaista unionin toimielintä ja – mikäli tämän mielestä teko on suoritettu virallisessa ominaisuudessa – omalta osaltaan pyydettävä kyseessä olevan virkamiehen tai toimihenkilön koskemattomuuden pidättämistä.
- 74 Jos rikosoikeudellisesta menettelystä vastaava kansallinen viranomainen katsoo heti alkuun, että asianomainen virkamies tai toimihenkilö on suorittanut teon virallisessa ominaisuudessaan, sen on esitettävä suoraan asianomaiselle unionin toimielimelle pyyntö kyseisen virkamiehen tai toimihenkilön koskemattomuuden pidättämisestä, jos se aikoo jatkaa mainittua menettelyä. Eri oikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 17 artiklan toiseen kohtaan kirjatun säännön – joka on erityinen ilmaus unionin toimielimille, elimille ja laitoksille kuuluvasta vilpittömän yhteistyön velvoitteesta jäsenvaltioita kohtaan – mukaisesti kyseinen pyyntö koskemattomuuden pidättämisestä on hyväksyttävä, jollei ole osoitettu, että unionin etu on sen esteenä. Tämä unionin erioikeuksien ja vapauksien toiminnallisuus ja siten suhteellisuus, joita oikeuskäytännössä jo on ollut tilaisuus korostaa (määräys 13.7.1990, Zwartveld ym., C-2/88-IMM, EU:C:1990:315, 20 kohta), ovat välttämättömiä varsinkin, kun rikosoikeudellisten toimien, erityisesti syytetoimien, tehokkuus jäsenvaltioissa voi itsessään kuulua suoraan unionin etuihin, erityisesti unionin taloudellisten etujen suojaamisen osalta (ks. vastaavasti tuomio 2.5.2018, Scialdone, C-574/15, EU:C:2018:295, 27–29 kohta; tuomio 5.6.2018, Kolev ym., C-612/15, EU:C:2018:392, 53–55 kohta ja tuomio 18.5.2021, Asociația ”Forumul Judecătorilor din România” ym., C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, 212–214 kohta).
- 75 Edellä kuvattujen toimivaltuuksien jaon ja asianmukaisen käytön noudattamisen varmistaa tarvittaessa Euroopan unionin tuomioistuimien perussopimuksissa määrättyjen oikeussuojakeinojen mukaisesti. Niinpä se, etteivät rikosoikeudellisesta menettelystä vastaavat kansalliset viranomaiset, tuomioistuimet mukaan lukien, ole noudattaneet vilpittömän yhteistyön periaatteesta johtuvaa velvollisuuttaan kuulla asianomaista unionin toimielintä silloin, kun kaikkea epävarmuutta siitä, onko rikokseksi oletettu teko suoritettu virallisessa ominaisuudessa, ei voida kohtuudella sulkea pois, voidaan saattaa unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi SEUT 258 artiklassa määrätyn jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevan menettelyn yhteydessä. Käänteisesti on niin, että kun koskemattomuuden pidättämistä on pyydetty asianomaiselta unionin toimielimeltä ja tämä on kieltäytynyt siitä, tällaisen kieltäytymisen pätevyys voi olla toimivaltaisen kansallisen tuomioistuimen esittämän ennakkoratkaisukysymyksen kohteena tai asianomainen jäsenvaltio voi nostaa siitä SEUT 263 artiklan nojalla suoran kanteen. Lopuksi on todettava, että rikosoikeudellisen menettelyn kohteena oleva unionin virkamies tai toimihenkilö voi nostaa virkamiehiin sovellettavien henkilöstösääntöjen 90 artiklan 2 kohdan ja 91 artiklan mukaisesti unionin tuomioistuimessa

kanteen unionin sen toimielimen, jonka palvelukseen hän kuuluu, päätöksestä pidättää hänen lainkäyttölinen koskemattomuutensa, koska tällainen päätös on hänelle vastainen toimi (tuomio 18.6.2020, komissio v. RQ, C-831/18 P, EU:C:2020:481, 48 kohta).

- 76 Kun otetaan huomioon tämän tuomion 50 kohdassa tehty päätelmä, jonka mukaan kansallisen keskuspankin pääjohtajalla on erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 11 artiklan a alakohtaan perustuva lainkäyttölinen koskemattomuus EKP:n elimen jäsenenä kyseisen pöytäkirjan 22 artiklan nojalla, tämän tuomion 56–75 kohtaan sisältyvää tulkintaa sovelletaan samalla tavoin tällaisen pääjohtajan tapaukseen.
- 77 Edellä esitetyn valossa neljänteen kysymykseen on vastattava, että erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 11 artiklan a alakohtaa, luettuna yhdessä tämän pöytäkirjan 17 ja 22 artiklan kanssa, on tulkittava siten, että rikosoikeudellisesta menettelystä vastaavalla kansallisella viranomaisella eli – sen mukaan, mistä menettelyn vaiheesta on kyse – syytetoimista vastaavalla viranomaisella tai toimivaltaisella rikostuomioistuimella on toimivalta arvioida ensin, onko mahdollinen rikos, johon kansallisen keskuspankin pääjohtaja on syyllistynyt EKP:n elimen jäsenen ominaisuudessaan, sellainen teko, jonka tämä pääjohtaja on suorittanut hoitaessaan tehtäviään kyseisessä elimessä, mutta jos se on asiasta epävarma, se on velvollinen pyytämään vilpittömän yhteistyön periaatteen mukaisesti EKP:ltä lausuntoa ja noudattamaan sitä. Sitä vastoin on yksin EKP:n tehtävänä arvioida silloin, kun siltä on pyydetty kyseisen pääjohtajan koskemattomuuden pidättämistä, onko tällainen koskemattomuuden pidättäminen ristiriidassa unionin edun kanssa, sillä varauksella, että unionin tuomioistuin mahdollisesti tutkii kyseisen arvioinnin.

Kolmas kysymys

- 78 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelelee kolmannella kysymyksellään pääasiallisesti, onko erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 11 artiklan a alakohtaa tulkittava siten, että siinä määrätty lainkäyttölinen koskemattomuus on esteenä kaikille rikosoikeudellisille toimille, muiden muassa tutkintatoimenpiteille, todisteiden keräämiselle ja syytekirjelmän tiedoksiannolle, vai siten, että kyseinen koskemattomuus on esteenä vain sille, että henkilöitä, joilla tämä koskemattomuus on, koskeva asia ratkaistaan ja heille tuomitaan rangaistus tuomioistuimessa, ja onko lainkäyttölinen koskemattomuus esteenä tutkinnan aikana kerättyjen todisteiden myöhemmälle käytölle.
- 79 On palautettava mieleen, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan niin unionin oikeuden yhtenäisen soveltaminen kuin yhdenvertaisuusperiaatekin edellyttävät, että unionin oikeuden sellaisen säännöksen sanamuotoa, jossa ei ole nimenomaista viittausta jäsenvaltioiden oikeuteen sen merkityksen ja ulottuvuuden määrittämiseksi, on tavallisesti tulkittava koko unionissa itsenäisesti ja yhtenäisesti riippumatta jäsenvaltioissa käytetyistä luonnehdinnoista ottamalla huomioon kyseessä olevan säännöksen sanamuoto sekä sen asiayhteys ja sillä säännöstöllä, johon se kuuluu, tavoitellut päämäärät (tuomio 9.9.2021, Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Kansainvälistä suojelua koskeva myöhempi hakemus), C-18/20, EU:C:2021:710, 32 kohta).
- 80 Tästä seuraa, että koska erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 11 artiklan a alakohdassa ei viitata kansalliseen oikeuteen, tähän määräykseen sisältyvää käsitettä ”lainkäyttölinen koskemattomuus” on pidettävä unionin oikeuden itsenäisenä käsitteenä, jonka merkityksen ja ulottuvuuden on oltava identtiset kaikissa jäsenvaltioissa. Unionin tuomioistuimen tehtävänä siis on antaa mainitulle käsitteelle yhtenäinen tulkinta unionin oikeusjärjestyksessä.

- 81 Erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 11 artiklan a alakohdan sanamuodosta on korostettava, että kaikkien kieliversioidensa mukaan tässä määräyksessä määrätty koskemattomuus on esteenä ainakin sille, että henkilöitä, joilla tällainen koskemattomuus on, koskeva asia ratkaistaan ja heille tuomitaan rangaistus tuomioistuimessa. Mainitun määräyksen pelkästä sanamuodosta sitä vastoin ei voida päätellä, ettei kyseinen koskemattomuus kattaisi myös tiettyjä tämän tuomion 78 kohdassa tarkoitettuja rikosoikeudelliseen menettelyyn liittyviä toimia, kuten julkisasiamies pääasiallisesti korostaa ratkaisuehdotuksensa 71 kohdassa.
- 82 Niinpä kyseisessä määräyksessä tarkoitettua lainkäytöllisen koskemattomuuden käsitettä on tulkittava määräyksen asiayhteyden ja tavoitteiden valossa.
- 83 Erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 11 artiklan a alakohdan asiayhteydestä on korostettava, että tämän pöytäkirjan 8 ja 9 artiklassa määritellään Euroopan parlamentin jäsenten koskemattomuuden ulottuvuus tarkemmin kuin unionin virkamiesten ja muun henkilöstön koskemattomuuden ulottuvuus. Näistä artikloista ilmenee, että parlamentin jäsenten koskemattomuus määritellään siten, että se sisältää rikosoikeudelliset toimet, eikä se siis koske pelkkää oikeudenkäyntivaihetta (ks. vastaavasti tuomio 21.10.2008, Marra, C-200/07 ja C-201/07, EU:C:2008:579, 27 kohta ja tuomio 17.9.2020, Troszczynski v. parlamentti, C-12/19 P, EU:C:2020:725, 39 kohta). Tällainen täsmennys sitä vastoin puuttuu erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 11 artiklan a alakohdasta lainkäytöllisen koskemattomuuden osalta.
- 84 Erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 11 artiklan a alakohdan tavoitteista on todettava, että tämän määräyksen tarkoituksena on estää se, että jäsenvaltion viranomaiset kohdistavat rikosoikeudellisia toimia unionin virkamiehien tai toimihenkilöiden, ainoastaan niissä poikkeustapauksissa, joissa kyseinen virkamies tai toimihenkilö on suorittanut teon, josta häntä syytetään, virallisessa ominaisuudessaan, ja rikosoikeudelliset toimet on tarkoitettu estämään vain siinä määrin kuin se on unionin edun suojaamisen kannalta ehdottomasti tarpeen. Näiden lainkäytöllisen koskemattomuuden soveltamisedellytysten arviointi edellyttää kuitenkin ensinnäkin tekojen paikkansapitävyyden ja syyksiluettavuuden osoittamista, minkä takia useimmiten on siis tarpeen, että poliisi tai tuomioistuin suorittaa tutkinnan ja että kerätään todisteita. Olisi siis vastoin sitä suhteelliseksi tarkoitettua ulottuvuutta, jonka erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan laatijat ovat lainkäytölliselle koskemattomuudelle antaneet, jos tämä olisi esteenä poliisin tai tuomioistuimen suorittamille tutkimuksille.
- 85 Lisäksi lainkäytöllisen koskemattomuuden sellainen liian laaja tulkinta, joka sisältäisi poliisin ja tuomioistuimen suorittaman tutkinnan sekä alustavan rikosoikeudellisen menettelyn, saattaisi johtaa siihen, että unionin virkamiehille ja toimihenkilöille myönnetään lähestulkoon vapautus rikosoikeudellisesta vastuusta, ja haitata kohtuuttomasti rikosasioita koskevaa lainkäyttöä asianomaisessa jäsenvaltiossa silloin, kun joku heistä on rikosoikeudellisen menettelyn kohteena, mikä olisi vastoin niitä SEU 2 artiklassa esitettyjä arvoja, joihin perussopimusten laatijat ovat sitoutuneet, ja erityisesti oikeusvaltioperiaatetta. Tältä osin ei etenkään olisi perusteltua, ettei rikosoikeudellisesta menettelystä vastaava viranomainen voisi antaa kyseiselle henkilölle syytekirjelmää tiedoksi.
- 86 Edellä esitetystä seuraa, että erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 11 artiklan a alakohdassa määrätty lainkäytöllinen koskemattomuus ei ole esteenä kaikille rikosoikeudellisille toimille, muiden muassa tutkintatoimenpiteille, todisteiden keräämiselle ja syytekirjelmän tiedoksiannolle.

- 87 Jos kuitenkin heti kansallisten viranomaisten suorittamien tutkimusten vaiheessa ja ennen asian saattamista tuomioistuimen käsiteltäväksi todetaan, että unionin virkamiehellä tai toimihenkilöllä voi olla lainkäyttölinen koskemattomuus rikosoikeudellisten toimien kohteena olevien tekojen osalta, näiden viranomaisten tehtävänä on SEU 4 artiklan 3 kohdan sekä erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 18 artiklan mukaisesti pyytää koskemattomuuden pidättämistä asianomaiselta unionin toimielimeltä, jolla on silloin velvollisuus toimia erityisesti tämän tuomion 58, 62 ja 74 kohdassa esitetyn mukaisesti.
- 88 Siltä osin kuin kyse on siitä, onko lainkäyttölinen koskemattomuus esteenä tutkinnan aikana kerättyjen todisteiden myöhemmälle käytölle, edellä esitetystä seuraa, ettei mainitulla koskemattomuudella ole tällaista ulottuvuutta. Kyseinen koskemattomuus on esteenä ainoastaan kaikelle sellaisten todisteiden käytölle, jotka on kerätty, jotta kyseistä unionin virkamiestä tai toimihenkilöä koskeva asia saataisiin ratkaistuksi ja tälle rangaistus tuomitukseksi teosta, jonka kyseinen koskemattomuus kattaa. Sitä vastoin on niin, että koska asianomaisella unionin virkamiehellä tai toimihenkilöllä on kyseinen koskemattomuus vain tietyn toimen osalta, koskemattomuus ei ole esteenä sille, että kyseisiä todisteita voidaan käyttää muissa menettelyissä, jotka koskevat muita koskemattomuuden piirin ulkopuolelle jääviä tekoja tai jotka on kohdistettu kolmansiin.
- 89 Tämän tuomion 76 kohdassa mainituista syistä tämän tuomion 81–88 kohdassa esitetty tulkinta on merkityksellinen myös arvioitaessa jäsenvaltion keskuspankin pääjohtajan lainkäyttölinen koskemattomuutta hänen EKP:n elimen jäsenen ominaisuudessaan.
- 90 Edellä esitetyn valossa kolmanteen kysymykseen on vastattava, että erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 11 artiklan a alakohtaa on tulkittava siten, että siinä määrätty lainkäyttölinen koskemattomuus ei ole esteenä kaikille rikosoikeudellisille toimille, muiden muassa tutkintatoimenpiteille, todisteiden keräämiselle ja syytekirjelmän tiedoksiannolle. Jos kuitenkin heti kansallisten viranomaisten suorittamien tutkimusten vaiheessa ja ennen asian saattamista tuomioistuimen käsiteltäväksi todetaan, että tutkimusten kohteena olevalla henkilöllä voi olla lainkäyttölinen koskemattomuus rikosoikeudellisten toimien kohteena olevien tekojen osalta, näiden viranomaisten tehtävänä on pyytää asianomaiselta unionin toimielimeltä koskemattomuuden pidättämistä. Tämä koskemattomuus ei ole esteenä sille, että tutkinnan aikana kerätyt todisteita voidaan käyttää muissa tuomioistuinmenettelyissä.

Viides kysymys

- 91 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustele viidennellä kysymyksellään pääasiallisesti, onko erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 11 artiklan a alakohtaa ja 17 artiklaa tulkittava siten, että lainkäyttölinen koskemattomuuteen voidaan vedota unionin edun vuoksi silloin, kun henkilö, jolla on tällainen koskemattomuus, on rikosoikeudellisen menettelyn kohteena teoista, jotka eivät liity hänen unionin toimielimen lukuun hoitamiinsa tehtäviin.
- 92 Aluksi on muistutettava, että yhtäältä erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 11 artiklan a alakohdasta ilmenee, että unionin virkamiehillä ja muulla henkilöstöllä on lainkäyttölinen koskemattomuus vain heidän virallisessa ominaisuudessaan suorittamiensa toimien osalta, ja toisaalta kyseisen pöytäkirjan 17 artiklan ensimmäisestä kohdasta ilmenee, että kyseinen koskemattomuus myönnetään ainoastaan, jos se on perusteltu unionin edun vuoksi.

- 93 Kuten tämän tuomion 73 kohdassa todettiin, silloin, kun rikosoikeudellisesta menettelystä vastaava viranomainen toteaa, että unionin virkamiehen tai toimihenkilön tekemä rikos ei selvästikään ole hänen virallisessa ominaisuudessaan suorittamansa toimi, se voi sivuuttaa lainkäytöllisen koskemattomuuden ilman, että asianomaisen unionin toimielimen olisi arvioitava unionin edun olemassaoloa koskemattomuuden pidättämistä koskevan pyynnön yhteydessä.
- 94 Lainkäytöllistä koskemattomuutta ei siis voida soveltaa sellaisen rikosoikeudellisen menettelyn yhteydessä, joka kohdistetaan unionin virkamieheen tai toimihenkilöön sellaisista toimista, jotka eivät liity mitenkään hänen tehtäviensä hoitoon. Kuten tämän tuomion 76 kohdassa muistutettiin, tämä päätelmä pätee myös jäsenvaltion keskuspankin pääjohtajaan hänen EKP:n elimen jäsenen ominaisuudessaan.
- 95 Erioikeuksista ja vapauksista tehdyssä pöytäkirjassa täten henkilöille, joilla on lainkäytöllinen koskemattomuus, myönnetyllä suojalla on – kuten tämän tuomion 74 kohdassa muistutettiin – toiminnallinen ja siten suhteellinen ulottuvuus, eikä se etenkään mahdollista ennakolta heidän suojaamistaan tarpeen vaatiessa mahdollisilta painostuksilta, joita heihin voitaisiin tahallisesti kohdistaa väärinkäyttöä merkitsevillä syytetoimilla sellaisten toimien osalta, joita unionin virkamiehet tai muu henkilöstö eivät ole suorittaneet virallisessa ominaisuudessaan. On kuitenkin palautettava mieleen, että vilpittömän yhteistyön periaatteen nojalla jäsenvaltioiden on SEU 4 artiklan 3 kohdan kolmannen alakohdan mukaan tuettava unionia sen täyttäessä tehtäviään ja pidättäytyttävä kaikista toimenpiteistä, jotka voisivat vaarantaa unionin tavoitteiden toteutumisen. Tällainen painostus voisi – kuten julkisasiamies on pääasiallisesti todennut ratkaisuehdotuksensa 138 kohdassa – kyseenalaistaa unionin toimielinten toiminnan ja siis vaarantaa unionin tavoitteiden toteutumisen.
- 96 Joka tapauksessa erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 18 artiklaan ja SEU 4 artiklan 3 kohtaan perustuvan vilpittömän yhteistyön veloitteen noudattamista voidaan edellyttää jäsenyysveloitteiden noudattamatta jättämistä koskevalla menettelyllä (tuomio 17.12.2020, komissio v. Slovenia (EKP:n arkistot), C-316/19, EU:C:2020:1030). Lisäksi EKP:n neuvostossa jäsenenä olevan kansallisen keskuspankin pääjohtajan osalta SEUT 130 artikla, jonka sanamuoto toistetaan EKPJ:n ja EKP:n perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 7 artiklassa ja jossa taataan EKP:n päätöksentekuelinten tai kansallisten keskuspankkien jäsenten riippumattomuus heidän suorittaessaan heille perussopimuksilla sekä EKPJ:n ja EKP:n perussäännöstä tehdyllä pöytäkirjalla annettuja tehtäviään ja velvollisuuksiaan, tarjoaisi myös asianmukaisen oikeusperustan komissiolle, jotta se voi tarvittaessa vaatia unionin tuomioistuinta toteamaan, että toimilla pyritään vaarantamaan kyseinen riippumattomuus.
- 97 Edellä esitetyn valossa viidenteen kysymykseen on vastattava, että erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 11 artiklan a alakohtaa ja 17 artiklaa on tulkittava siten, että lainkäytöllistä koskemattomuutta ei sovelleta silloin, kun henkilö, jolla on tämä koskemattomuus, on rikosoikeudellisen menettelyn kohteena teoista, joita hän ei ole suorittanut unionin toimielimen lukuun hoitamiensa tehtävien yhteydessä.

Oikeudenkäyntikulut

98 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan (N:o 7) 22 artiklaa, luettuna SEUT 130 artiklan sekä Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan (N:o 4) 7 artiklan valossa, on tulkittava siten, että jäsenvaltion keskuspankin pääjohtajalla voi olla Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan (N:o 7) 11 artiklan a alakohdassa määrätty lainkäyttöllinen koskemattomuus niiden toimien osalta, jotka hän on suorittanut Euroopan keskuspankin elimen jäsenen virallisessa ominaisuudessaan.
- 2) Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan (N:o 7) 11 artiklan a alakohtaa, luettuna yhdessä tämän pöytäkirjan 22 artiklan kanssa, on tulkittava siten, että jäsenvaltion keskuspankin pääjohtajalla on kyseisen pöytäkirjan 11 artiklan a alakohdassa määrätty lainkäyttöllinen koskemattomuus hänen virallisessa ominaisuudessaan suorittamiensa toimien osalta senkin jälkeen, kun hän on lakannut hoitamasta tehtäviään.
- 3) Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan (N:o 7) 11 artiklan a alakohtaa, luettuna yhdessä tämän pöytäkirjan 17 ja 22 artiklan kanssa, on tulkittava siten, että rikosoikeudellisesta menettelystä vastaavalla kansallisella viranomaisella eli – sen mukaan, mistä menettelyn vaiheesta on kyse – syytetoimista vastaavalla viranomaisella tai toimivaltaisella rikostuomioistuimella on toimivalta arvioida ensin, onko mahdollinen rikos, johon kansallisen keskuspankin pääjohtaja on syyllistynyt Euroopan keskuspankin elimen jäsenen ominaisuudessaan, sellainen teko, jonka tämä pääjohtaja on suorittanut hoitaessaan tehtäviään kyseisessä elimessä, mutta jos se on asiasta epävarma, se on velvollinen pyytämään vilpittömän yhteistyön periaatteen mukaisesti Euroopan keskuspankilta lausuntoa ja noudattamaan sitä. Sitä vastoin on yksin Euroopan keskuspankin tehtävänä arvioida silloin, kun siltä on pyydetty kyseisen pääjohtajan koskemattomuuden pidättämistä, onko tällainen koskemattomuuden pidättäminen ristiriidassa unionin edun kanssa, sillä varauksella, että unionin tuomioistuin mahdollisesti tutkii kyseisen arvioinnin.
- 4) Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan (N:o 7) 11 artiklan a alakohtaa on tulkittava siten, että siinä määrätty lainkäyttöllinen koskemattomuus ei ole esteenä kaikille rikosoikeudellisille toimille, muiden muassa tutkintatoimenpiteille, todisteiden keräämiselle ja syytekijelmän tiedoksiannolle. Jos kuitenkin heti kansallisten viranomaisten suorittamien tutkimusten vaiheessa ja ennen asian saattamista tuomioistuimen käsiteltäväksi todetaan, että tutkimusten kohteena olevalla henkilöllä voi olla lainkäyttöllinen koskemattomuus rikosoikeudellisten toimien kohteena olevien tekojen osalta, näiden viranomaisten tehtävänä on pyytää

asianomaiselta Euroopan unionin toimielimeltä koskemattomuuden pidättämistä. Tämä koskemattomuus ei ole esteenä sille, että tutkinnan aikana kerättyjä todisteita voidaan käyttää muissa tuomioistuinmenettelyissä.

- 5) Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan (N:o 7) 11 artiklan a alakohtaa ja 17 artiklaa on tulkittava siten, että lainkäyttölistä koskemattomuutta ei sovelleta silloin, kun henkilö, jolla on tämä koskemattomuus, on rikosoikeudellisen menettelyn kohteena teoista, joita hän ei ole suorittanut Euroopan unionin toimielimen lukuun hoitamiensa tehtävien yhteydessä.**

Allekirjoitukset